

جزئیات تعیین وکیل تسخیری در دادسرا و دادگاه

هنگامی که جرمی رخ می‌دهد، شخصی به نام متهم تحت تعقیب قرار می‌گیرد که ممکن است بی‌گناه یا گناهکار باشد.

هنگامی که جرمی رخ می‌دهد، شخصی به نام متهم تحت تعقیب قرار می‌گیرد که ممکن است بی‌گناه یا گناهکار باشد. با این حال، در جریان رسیدگی قضایی برای رسیدن به نتیجه درست و عادلانه، باید شخصی به عنوان وکیل متهم نیز در روند رسیدگی و محاکمه دخالت داشته باشد تا بتواند از حقوق او دفاع کند.

به گزارش «تابناک» در رسیدگی‌های کیفری قبل از دادگاه، نهادی به نام دادسرا وجود دارد؛ نهادی که تعقیب را آغاز می‌کند و تحقیقات و رسیدگی‌های اولیه را انجام می‌دهد. لزوم حضور وکیل در دادگاه به خصوص در جرایم بسیار مهم روشن و واضح است، اما قانونگذار علاوه بر دادگاه در مرحله دادسرا و تحقیقات مقدماتی، در برخی جرایم نیز داشتن وکیل را برای متهم ضروری دانسته است.

حال سوالی که اینجا مطرح می‌شود، این است که اگر متهم وضع مالی مناسبی نداشته باشد یا به هر دلیل دیگری نتواند وکیل بگیرد، چه باید کند؟ آیا مواردی در قانون پیش بینی شده است که علی‌رغم اینکه متهم وکیلی معرفی نکرده است برای او وکیل گرفته شود؟ مفهوم وکیل تسخیری که اصطلاحی آشنا برای مردم است، همین جا مطرح می‌شود.

برای فهم دقیق این موضوع باید قانون آیین دادرسی کیفری را مورد بررسی قرار داد. در این قانون در چند مورد از تعیین وکیل تسخیری برای متهم صحبت شده است:

تعیین وکیل تسخیری در مرحله تحقیقات مقدماتی دادسرا

مطابق ماده ۱۹۰ قانون آیین دادرسی کیفری، متهم می‌تواند در مرحله تحقیقات مقدماتی، یک نفر وکیل دادگستری همراه خود داشته باشد.

به موجب تبصره ۲ همین ماده، در جرایمی که مجازات آن سلب حیات یا حبس ابد است، اگر متهم اقدام به معرفی وکیل نکند، بازپرس برای او وکیل تسخیری انتخاب می‌کند. انتخاب وکیل تسخیری در این مورد الزامی است.

تعیین وکیل تسخیری در دادگاه‌ها

طبق ماده ۳۴۷ این قانون، متهم می‌تواند تا پایان نخستین جلسه رسیدگی از دادگاه تقاضا کند تا برای او وکیلی تعیین شود.

دادگاه وضع مالی او را بررسی می‌کند و بعد از آن که احراز کرد متقاضی توانایی مالی برای گرفتن وکیل را ندارد، از بین وکلای همان حوزه قضایی و اگر امکان نداشته باشد از نزدیک‌ترین حوزه قضایی برای متهم وکیل تعیین می‌کند.

در واقع، به موجب این ماده، دادگاه الزامی به تعیین وکیل تسخیری ندارد بلکه بعد از بررسی وضعیت مالی متهم می‌تواند تقاضای او را اجابت کند.

همچنین بر اساس ماده ۳۴۸ قانون آیین دادرسی کیفری، در مورد جرایمی که مجازات آن‌ها سلب حیات (اعدام یا قصاص)، حبس ابد، قطع عضو یا نصف دیه کامل یا بیشتر به شرطی که جنایت موجب دیه، عمدی باشد (چون در جرایم غیرعمدی نیز دیه داریم)، اگر در نخستین جلسه رسیدگی متهم وکیل معرفی نکند یا وکیلی که معرفی کرده است بدون اعلام عذر موجه در دادگاه حاضر نشود، تعیین وکیل تسخیری الزامی است.

قانون حتی پیش بینی کرده است که اگر این وکیل تسخیری نیز بدون عذر موجه در دادگاه حاضر نشود، دادگاه ضمن عزل او باید وکیل تسخیری دیگری را معرفی کند. البته به موجب تبصره ماده ۳ همین ماده، متهم فقط یک بار می‌تواند

تقاضای وکیل تسخیری کند.

همانطور که مشخص است، در جرایم بالا به علت اهمیت زیادی که دارند و مجازات های سنگینی که برای آن ها پیش بینی شده است، برای جلوگیری از تضییع حق متهم، حضور وکیل الزامی است.

تعیین وکیل تسخیری در دادسرا و دادگاه اطفال و نوجوانان

کودکان و نوجوانانی که مرتکب جرم می شوند، به علت ملاحظات خاصی که درباره سن آن ها و سایر شرایط مطرح است، دادسرا و دادگاه مخصوص به خود را دارند. رسیدگی و تشریفات در این دادگاه ها با دادگاه های عمومی و اختصاصی کیفری که برای بزرگسالان در نظر گرفته شده است، تفاوت هایی دارد. در ماده ۴۱۵ قانون آیین دادرسی کیفری در برخی جرایم که اغلب جرایم مهمی هستند، داشتن وکیل برای اطفال و نوجوانان الزامی دانسته شده است.

این حق در هر دو مرحله دادسرا و دادگاه به رسمیت شناخته شده است؛ بدین ترتیب که اگر توسط ولی یا سرپرست قانونی برای طفل وکیل معرفی نشود یا وکیل او بدون اعلام عذر موجه حاضر نشود، مرجع قضایی (دادسرا یا دادگاه) وکیل تعیین خواهد کرد.

تعیین وکیل تسخیری در صورت جنون متهم قبل از صدور حکم قطعی

به گزارش مهرداد، در تبصره ۲ ماده ۱۲ این قانون شرایط خاصی پیش بینی شده است. در این فرض متهم قبل از صدور حکم قطعی (حکمی که در نخستین مرحله از دادگاه صالح به رسیدگی صادر می شود) مجنون می شود که به موجب قانون باید تا زمانی که متهم بهبود یابد تعقیب و دادرسی را متوقف کرد. مگر اینکه جرم حق و انسانی باشد و شرایط اثبات جرم به نحوی باشد که فرد مجنون حتی اگر هوشیار و سالم هم می بود، نمی توانست از خود رفع اتهام کند. البته بررسی اینکه چگونه تصور چنین فرضی ممکن است و در دنیای واقعی مقام قضایی باید از کجا بفهمد که فرد حتی در صورت هوشیاری هم نمی تواند از خود رفع اتهام کند، چندان ساده نیست، اما به هر صورت در این فرض نیز، ولی یا قیم یا سرپرست قانونی متهم ابلاغ می شود که پنج روز وقت دارد تا برای متهم وکیل معرفی کند.

در صورت عدم معرفی بدون توجه به نوع جرم و میزان مجازات برای متهم وکیل تسخیری معین می شود و دادرسی ادامه می یابد.

در چه صورتی شاکی می تواند وکیل تسخیری داشته باشد؟

در اینجا این پرسش مطرح می شود که آیا حق داشتن وکیل تسخیری فقط برای متهم شناخته شده است؟ که در پاسخ باید گفت خیر. زیرا در قانون برای شاکی نیز امکان استفاده از وکیل تسخیری پیش بینی شده است.

به موجب تبصره ماده ۳۴۷ قانون آیین دادرسی کیفری، اگر دادگاه حضور و دفاع وکیل را برای شخص بزه دیده ضروری بداند و شخص بزه دیده توانایی مالی نداشته باشد، برای او وکیل تسخیری تعیین می شود؛ بنابراین برخلاف متهم که در مواردی دادگاه ملزم به تعیین وکیل تسخیری بود، درباره شاکی این الزام وجود ندارد و دادگاه اوضاع را بررسی می کند و اگر حضور وکیل را لازم بداند و شاکی نیز توانایی مالی نداشته باشد، برای او وکیل تسخیری تعیین می کند.

حق الوکاله وکلای تسخیری

به موجب ماده ۳۴۷ قانون آیین دادرسی کیفری، اگر وکیل درخواست حق الوکاله کند، دادگاه مبلغی را که نباید از تعرفه بیشتر باشد به عنوان حق الوکاله تعیین می کند. این مبلغ از محل اعتبارات قوه قضاییه پرداخت می شود. نکته آخر اینکه وکلای دادگستری موظفند در هر سال تا سه پرونده را به عنوان وکیل تسخیری قبول کنند.